

7 juli 2021

Geachte heer Vijlbrief, mevrouw Kaag,

Wij waren als Nederlandse maatschappelijke organisaties nauw betrokken bij het traject om scenario's te verkennen om de exportkredietverzekering (EKV) in lijn te brengen met de klimaatovereenkomst van Parijs. We hebben uw aan de Kamer gestuurde verkenning met interesse gelezen.

Wij herkennen ons in de door u beschreven noodzaak om op korte termijn mondiale klimaatambities aan te scherpen, en verwelkomen de verantwoordelijkheid die u toeschrijft aan de Nederlandse overheid en exporteurs om een bijdrage te leveren aan het beperken van de opwarming tot maximaal 1,5°C. Terecht stelt u dat kolencentrales daar niet in passen. Ook benoemt u in de brief belangrijke elementen waarop de scenario's verder uitgewerkt moeten worden. Bovendien waarderen wij de aansluiting van Nederland bij het internationale initiatief Export Finance for Future (E3F).

In de verkenning missen we evenwel belangrijke overwegingen en criteria die zouden helpen de benodigde transitie internationaal aan te jagen. Zo ontbreekt in uw verkenning een vanuit de klimaatwetenschap ingegeven voorstel tot het uitfaseren van fossiele exportsteun. In het licht van door de Nederlandse regering onderschreven internationale afspraken om de klimaatopwarming te beperken tot 1,5°C en het volume van de huidige exportsteun voor fossiele transacties zou het uitfaseren daarvan leidraad moeten zijn.

Met deze brief en in lijn met onze eerdere inbreng willen we u oproepen om:

1) Uiterlijk per eind oktober een 1.5°C scenario voor de EKV te presenteren en voorafgaand aan de volgende E3F bijeenkomst daaraan Nederlandse beleidsconclusies te verbinden

Aangezien Nederland het Parijs akkoord heeft ondertekend heeft u een duidelijk mandaat om uitvoering te geven aan artikel 2.1c, het in lijn brengen van financiële stromen met de 1,5°C doelstelling. Terwijl wij zijn ons bewust zijn van het complexe formatieproces en de invloed daarvan op de politieke discussie rondom de scenario's, kan dit geen reden zijn tot uitstel van de vormgeving van de aangegane internationale verplichtingen.

Het baart ons zorgen dat in de verkenning aannames staan die in strijd zijn met (recente) wetenschappelijke inzichten en de noodzaak financiële stromen in lijn te brengen met de doelen van het klimaatakkoord van Parijs. Zo wekt de passage "differentiatie brandstoffen" de indruk dat vooral kolen gevaarlijke klimaatverandering veroorzaken terwijl olie en gas daar in mindere mate aan zouden bijdragen. De meest recente wetenschappelijke inzichten onderstrepen dat, zelfs als de wereld per direct stopt met het verbranden van steenkool, de opwarming van de aarde alsnog voorbij de 1,5°C wordt gebracht als gevolg van de olie- en gasvelden die nu al in ontwikkeling zijn. Ook aardgas is een zeer vervuilende fossiele brandstof¹, waarvan bij winning, verwerking en verbranding veel CO₂ en methaan vrijkomt.² Het Production Gap rapport van de UNEP³ concludeert

1 Stockman, "Gas is Not a Bridge Fuel," Oil Change International, May 2019, <http://priceofoil.org/2019/05/30/gas-is-not-a-bridge-fuel/> ; ODI et al (2020) FAQs on Oil, Gas and Poverty. <https://www.odi.org/projects/17203-faqs-oil-gas-and-poverty> ; CAFOD, Christian Aid, & Tearfund (2020) Powering past oil and gas: Energy choices for just and sustainable development. <https://cafod.org.uk/About-us/Policy-and-research/Climate-change-and-energy/>

dan ook dat tussen nu en 2030 de olie- en gasproductie ieder jaar met respectievelijk 4% en 3% omlaag moet worden gebracht om het 1.5°C limiet binnen handbereik te houden.

Ook het Net-Zero- by-2050 rapport⁴ van de IEA waarvan u zegt kennis te willen nemen in relatie tot de EKV heeft recentelijk aangegeven dat er nu al geen ruimte meer is voor nieuwe olie- en gasprojecten in een scenario dat slechts een 50% kans geeft onder de 1.5°C opwarming te blijven.

Kort samengevat, om onder de maximale opwarmingsdoelstelling van 1.5°C te blijven is een onmiddellijke stop nodig op investeringen in nieuwe fossiele energie infrastructuur. Daarmee vervalt iedere rechtvaardiging voor verdere publieke ondersteuning van dergelijke transacties. Wij roepen u op om per eind oktober met een helder 1,5°C scenario te komen voor de exportkredietverzekering.

Tijdens het voorbereidende traject van de verkenning hebben we medewerkers van uw departementen al voorzien van suggesties voor zo'n 1,5°C scenario⁵. We roepen u op om nog voor COP26 van de UNFCCC te besluiten te stoppen met het verlenen van EKV steun voor nieuwe fossiele projecten. Dit zou ook een belangrijk signaal zijn met het oog op de rol van Nederland als gastland voor de aanstaande internationale E3F bijeenkomst. Het getuigt van leiderschap als Nederland daadwerkelijk een kopgroep positie inneemt om de ambities van het E3F initiatief waar te maken.

2) Klimaatbelangen en uw eigen verantwoordelijkheid daarbij voorop te stellen

In uw brief benadrukt u dat bedrijven zich moeten kunnen aanpassen en, als Nederland te snel zou stoppen, anderen de fossiele projecten zouden overnemen. Desalniettemin, en dat kwam duidelijk naar voren in rechterlijke uitspraken in de Urgenda en Shell-zaken, ontslaat deze zorg de Nederlandse overheid en Atradius DSB niet van de eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van de aanzienlijke emissies van de transacties die zij steunen met de exportkredietverzekering. Het huidige 'level playing field' voor de olie- en gasmarkt kan en mag geen obstakel zijn voor de noodzaak gevaarlijke klimaatverandering tegen te gaan. In maart 2021 heeft het Verenigd Koninkrijk laten zien dat landen een eigen verantwoordelijkheid kunnen nemen door unilateraal te besluiten te stoppen met het verlenen van exportsteun voor fossiele projecten in het buitenland.

Een directe stop op fossiele projecten vraagt om een koerswijziging in het Nederlandse beleid richting het bedrijfsleven. Bedrijfseconomische belangen dienen ondergeschikt te zijn aan de klimaatbelangen die een reductieverplichting van de uitstoot van broeikasgassen vergen⁶. Dit vloeit direct voort uit de ondertekening van de Staat van het Parijs akkoord en de daaraan gekoppelde verplichtingen.

Bovendien zijn er eerder positieve dan negatieve economische lange termijn effecten van bepleitte koerswijziging te verwachten, met name op het gebied van banen. In het Verenigd Koninkrijk wees een onafhankelijke studie uit dat de uitfasering van fossiele exportkredietsteun meer banen kan generen dan er verloren gaan in de vervuilende sectoren. Dit was een belangrijke overweging voor

2 <https://www.nationalgeographic.com/science/2020/02/super-potent-methane-in-atmosphere-oil-gas-drilling-ice-cores/>

3 <https://www.unep.org/resources/report/production-gap-2020>

4 <https://www.iea.org/reports/net-zero-by-2050>

5 https://www.bothends.org/uploaded_files/document/210215_Een_exportkredietverzekering_in_lijn_met_Par.pdf

6 Vergelijk de overwegingen in de uitspraak van de rechter in de Shell-zaak; 4.4.53, <http://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:RBDHA:2021:5337>

de Britse overheid om per direct te stoppen met steun aan fossiele projecten en vol in te zetten op duurzame projecten.⁷

Tevens willen we onderstrepen dat er belangrijke economische kansen liggen in een wereld die in toenemende mate zal overstappen van fossiele naar hernieuwbare energie. Aanhoudende beschikbaarheid van fossiele EKV steun plaatst een rem op het vernieuwings- en groene potentieel van strategische Nederlandse bedrijfstakken in internationale markten. Tijdig omschakelen en investeren in groene vernieuwing is belangrijk voor de economische weerbaarheid op lange termijn in een snel veranderende wereld.

3) Duidelijkheid te scheppen in de classificering van fossiele en groene projecten

In uw verkenning spreekt u afwisselend over percentages van polissen en dekkingstoezeggingen en percentages van transactievolume. Zo ontstaat er geen eenduidig beeld over welk aandeel van de EKV portefeuille fossiel dan wel groen is.

Daarnaast baart het ons zorgen dat uit de Verkenning blijkt dat fossiele projecten een groen label kunnen krijgen. Volgens de omschrijving binnen het Groene Label van ADSB kan een fossiel project worden opgevat als 'groen' ingeval technische aanpassingen een aanzienlijke CO₂-reductie oplevert.⁸ Een investering die een fossiel project iets minder vervuילend maakt, blijft evengoed een fossiel project die een echte transitie naar groen onnodig kan vertragen. Zolang een transactie in de fossiele sector als 'groen' kan worden gelabeld loopt de EKV een groot risico bij te dragen aan 'greenwashing' van ontwikkelingen die de benodigde wereldwijde transitie in de weg staan.

In uw brief worden vergroening en het uitfaseren van fossiel als communicerende vaten gepresenteerd. Voor dat beeld ontbreekt een wetenschappelijke basis en het dekt de werkelijke situatie niet. De vervanging van bestaande of nieuwe fossiele activiteiten is niet automatisch groen. De toename in productie van groene energie heeft helaas niet kunnen voorkomen dat ook fossiele investeringen en bijbehorende broeikasgasemissies nog steeds groeien. 'Meer groen' moet daarom niet automatisch gelijk gesteld worden aan 'minder fossiel'. Een snelle en drastische vermindering van steun voor fossiel is nodig in effectief overheidsbeleid om gevaarlijke klimaatverandering te beperken.

4) De energietransitie in ontwikkelingslanden te ondersteunen

We missen in de verkenning de koppeling van een internationaal SDG-perspectief aan het klimaatperspectief. De verkenning gaat voornamelijk in op de Nederlandse economische belangen (banen) en de belangen van het Nederlandse bedrijfsleven, maar gaat volledig voorbij aan de impact van de EKV in de (ontwikkelings)landen waar de ondersteunde projecten van deze bedrijven plaatsvinden. Juist op dit onderdeel hebben we als NGOs uitgebreid input geleverd omdat we met onze Zuidelijke partners hier expertise en ervaring op hebben. Zuidelijke partners wijzen daarbij veelvuldig op de mensenrechten, milieu- en klimaat impact van fossiele projecten. De botsing die wij signaleren tussen het behalen van onze internationale SDG-verplichtingen en de impact van fossiele EKV steun blijft onderbelicht. Het gebrek aan coherentie tussen het streven naar duurzame ontwikkeling en het geld dat de overheid uitgeeft aan klimaat mitigatie en adaptatie enerzijds en de

7 <https://www.gov.uk/government/news/pm-announces-the-uk-will-end-support-for-fossil-fuel-sector-overseas>

8 Bijvoorbeeld; een verzekering van een installatie die leidt tot een reductie van CO₂ bij een bestaande olieraffinaderij, zoals beschreven in Box 2 van de Verkenning.

omvang van de EKV steun voor fossiele transacties dient – net als in het Verenigd Koninkrijk – tot een zeer snelle overheidsbrede uitfasering van fossiele steun te leiden.

Het is teleurstellend dat de risico's van fossiele lock-in effecten, stranded assets en schulden die gepaard gaan met de fossiele EKV steun richting ontwikkelingslanden niet worden genoemd in de Verkenning. Tevens wordt het remmende effect van de fossiele EKV steun op het enorme groene potentieel van zuidelijke landen niet meegenomen. Nederland zou, net als het Verenigd Koninkrijk, dit remmende effect op de transitie naar hernieuwbare energie in het globale zuiden actief moeten meewegen. In het voortraject hebben we deze risico's geregeld aan de orde gesteld⁹.

Samenvattend, uw huidige verkenning slaagt er helaas niet in om aan de 1.5°C uitdaging te voldoen, is onvoldoende gebaseerd op de klimaatwetenschap en geeft geen inzicht in de interactie met SDGs. Uw leiderschap is nodig om voor COP26 en de volgende E3F bijeenkomst Nederland op de kaart te zetten als voorloper op het gebied van de EKV. De klimaatcrisis vereist dat zowel Nederland als de andere E3F landen nog dit jaar stoppen met het verlenen van exportsteun voor fossiele energieprojecten, of het nou gaat om steenkool, olie of gas.

Daarom vragen wij u uiterlijk eind oktober een scenario te presenteren die de EKV in lijn brengt met de 1,5°C doelstelling en tevens een SDG perspectief incorporeert dat een eerlijke transitie in ontwikkelingslanden meeweegt. Tevens vragen we u voor de volgende E3F bijeenkomst conclusies aan dat scenario te verbinden en ervoor te zorgen dat de classificering van fossiele en groene projecten niet kan worden misbruikt voor greenwashing. We vragen u op korte termijn een schriftelijke consultatie te organiseren en zijn daarnaast bereid om via verdere gesprekken mee te denken bij de uitdagingen die zich aandienen.

Met vriendelijke groet,

Donald Pols, Milieudefensie

Danielle Hirsch, Both ENDS

Laurie van der Burg, Oil Change International (OCI)

9 Onder verwijzing naar de bevindingen van dit rapport:
<https://www.bothends.org/nl/Actueel/Publicaties/A-Just-Energy-Transition-for-Africa---Mapping-the-impacts-of-ECAs-active-in-the-energy-sector-in-Ghana-Nigeria-Togo-and-Uganda/>